

Hoe schrijf je in vredesnaam een gedicht over Vrijheid en/of bevrijding?

Een kleine handleiding door Marjolein Pieks, dorpsdichter van de gemeente Heumen.

Vrijheid is een breed onderwerp. Er bestaat persoonlijke vrijheid, collectieve vrijheid, praktische vrijheid, abstracte vrijheid, schijnvrijheid, volledige vrijheid, vrijheid in verbondenheid, vrijheid van denken, vrijheid van religie, vrijheid van meningsuiting, vrijheid van geslacht, vrijheid van pers, vrijheid om te beschikken over je eigen lichaam. Te veel vrijheid, te weinig vrijheid. Noem maar op.

In alle lagen van de maatschappij zijn mensen op allerlei manieren vrij of onvrij. Elke dag vechten mensen al dan niet vreedzaam voor vrijheid want elke dag zijn er krachten aan het werk die vrijheid willen afnemen of inperken.

Zo kun je sinds kort gedwongen worden om in je eigen huis medicatie en psychische behandeling te krijgen als je 'verward' bent.

En wat te denken van overal die camera's? Wat wordt er met de beelden gedaan en wie bekijkt ze? Hoe zit het met de camera's en recorders op je smartphone? Wie beheert en bewaart al die gegevens? In het Westen gebruiken bedrijven die gegevens maar in China wordt je doen en laten op internet via je smartphone en computer flink in de gaten gehouden door de regering.

Er zijn landen waar je niet zonder sluiert over straat mag en waar vrouwen niet mogen autorijden of naar school mogen gaan. Er zijn landen waar opstanden neergeslagen worden door militairen of waar je je baan kwijtraakt omdat je het niet eens bent met de regering.

75 jaar geleden hield hier in Nederland de oorlog op omdat we door de geallieerden werden bevrijd van de Duitse bezetter. Wat is er sindsdien veranderd? Hoe vrij zijn we sindsdien? We kunnen gaan en staan waar we willen, kunnen alles kopen, vrijwel alles zeggen en schrijven wat we willen en hebben toegang tot vrijwel alles op internet. Toch wordt onze vrijheid door tal van factoren nog elke dag bedreigd. Hoe vrij voel jij je op school?

Hoe was het voor je opa en oma om niet in onze vrijheid te leven? Merkten ze iets van de Duitse bezetting of juist niet? Ging hun leven gewoon door of hadden ze te maken met dwangarbeid en restricties voor Joden, Sinti, Roma, verstandelijk gehandicapten of psychiatrische patiënten? Wat konden ze wel en niet zeggen tegen vrienden en bekenden? Waren ze veilig op school of bang dat ze werden opgepakt of bestraft?

Schrijftips

Verbeelding

1* Als je een gedicht schrijft over een breed onderwerp zoals vrijheid, probeer dan eerst eens te focussen op 1 klein ding dat te maken heeft met vrijheid. Je zoomt als het ware in met je camera. Wat zie je voor je als je aan vrijheid denkt? Een feestende massa mensen? Een demonstratie op een groot plein? **Zoom in**, schenk nu aandacht aan een slechts een onderdeel van wat je ziet. De gebalde vuist van een demonstrant, een slinger om de nek van een feestvierder? Schrijf hierover.

2* Als je een gedicht schrijft over een onderwerp zoals vrijheid, bedenk dan het tegenovergestelde van vrijheid (bedenk een **contrast**). Een contrast van vrijheid is bijvoorbeeld gevangenschap of onvrijheid. Focus nu op 1 klein ding dat te maken heeft met het contrast van vrijheid. Wat zie je voor je? Een cel? Een gevangenis? Een kooi? Zoom daarna in. Wat zie je nu?

Een spijl van het traliewerk? De sleutelbos van de bewaking? Schenk aandacht aan slechts een onderdeel van wat je ziet. Schrijf hierover.

Emphatie / inlevingsvermogen

* een gedicht laat vaak een onverwachte invalshoek zien op een thema dat voor de lezer bekend is. Hoe je als dichter origineel kunt zijn is bijvoorbeeld door een bekend thema te belichten vanuit iemand anders dan jezelf. Laat een familielid spreken of je huisdier, de minister president of een boef. **Leef je in**. Stap uit je eigen gedachten en verplaats je in iemand anders. Zo kan je konijn bijvoorbeeld vinden dat vrijheid niet woont in een kooi en de minister president kan vrijheid niet opleggen aan zijn volk. Een boef vindt dat vrijheid wat hem betreft gestolen kan worden en een familielid kan bijvoorbeeld zeggen dat vrijheid net zo kwetsbaar is als je pasgeboren broertje, zusje, neefje of nichtje.

Emotie / gevoel

* omdat vrijheid een breed onderwerp is hebben veel mensen er gevoelens bij. Jij ook. Hoe je als dichter gevoel kunt overbrengen is door de situatie die je beschrijven wilt bijvoorbeeld te **vergelijken** met iets dat je zintuiglijk kunt waarnemen. Denk hierbij aan een kleur, een smaak, een geur, een temperatuur, zelfs het weer of een landschap. Zo kan de bezetter door de straten aanvoelen als een koude wind of als de geur van rottend groente afval. Probeer emoties niet letterlijk te benoemen ((ik ben bang, boos, verdrietig, blij) maar laat de lezer zelf via zijn/haar eigen zintuigen de emotie die je bedoelt waarnemen (de bom die viel smaakte als azijn, zag lijkwit)

Schrijfoefening

prikkelen van de creativiteit (out of the box denken)

Verzin een woord dat te maken heeft met vrijheid, oorlog en bevrijding. Het mag iets kleins of groots zijn. Denk daarbij aan bovenstaande schrijftips over contrasten, inlevingsvermogen en inzoomen op een situatie. In deze oefening gaan we aan de slag met **vergelijken** omdat dit veel kan zeggen over jouw specifieke gevoel en beleving bij een onderwerp. Als dichter geef je veel van jezelf bloot!

Vergelijk vrijheid

* met een dier:	Vrijheid is als een juffertje over het water dat samen met een andere juffer een hartje tekent in de lucht
* met een kleur :	Vrijheid is groen en soms geel , soms rood omdat vrijheid ook seizoenen kent
* met een geur:	Vrijheid ruikt naar jouw haren, dennengeur
* met het weer:	Vrijheid is als een regenbui in juni, warm en zacht over je verhitte lichaam
* met een landschap:	Vrijheid is een savanne vol wilde dieren en een stroper
* met een keukenvoorwerp :	Vrijheid is als een knoflookpers want vrijheid kan niet zonder jouw kracht
* met iets uit de schuur:	Vrijheid is een hamer op de duim van de tiran
* met een bloem:	Vrijheid is een madeliefje, je ziet haar altijd tussen het gras, plukt haar blaadjes en vraagt je af of ze van je houdt

- * met iets uit de supermarkt: **Vrijheid is** een winkelwagen waar ik zelf in mag zitten
- * met een lichaamsdeel: **Vrijheid is als** mijn bloed, wild kolkend door heel mijn lijf

licht toe, leg uit, wijd uit, vertel meer over deze vergelijking, laat je gedachten gaan, associeer, voel je vrij om de vergelijking op de gekste manieren te laten kloppen. “Wat aanvankelijk niet lijkt te kloppen, krijgt later betekenis”(Monica Boschman, dichteres)

Haal nu de dikgedrukte woorden weg.

Vrijheid is...

*een juffertje over het water dat samen met een andere juffer een hartje tekent in de lucht
groen en soms geel, soms rood omdat vrijheid ook seizoenen kent
jouw haren, dennengeur
een regenbui in juni, warm en zacht over je verhitte lichaam
een savanne vol wilde dieren en een stroper
een knoflookpers want vrijheid kan niet zonder jouw kracht
een hamer op de duim van de tiran
een madeliefje, je ziet haar altijd tussen het gras,
je plukt haar blaadjes en vraagt je af of ze van je houdt
een winkelwagen waar ik zelf in mag zitten
mijn bloed, wild kolkend door heel mijn lijf*